

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

*Η γυναίκα στον 20ό αιώνα: αγώνες και διεκδικήσεις
για τα δικαιώματά της – Το δικαίωμα ψήφου*

Διδάσκουσα:

Μαρία Παπαλεοντίου

Φιλολόγος

Λειτουργός ΠΙΚ

Μάθημα: Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη

Θέμα: Η γυναίκα στον 20ό αιώνα: αγώνες και διεκδικήσεις για τα δικαιώματά της – Το δικαίωμα ψήφου

Τάξη: Γ΄ Λυκείου (κοινού κορμού /κατεύθυνσης)

Διδακτικός χρόνος: 2 διδακτικές περιόδοι (2Χ45΄)

Ιδέα σεναρίου - σκεπτικό:

Η παρούσα δραστηριότητα έχει ως απώτερο στόχο να εμπλέξει ενεργά τους μαθητές της Γ΄ Λυκείου στη μαθησιακή διαδικασία, με παράλληλη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.

Οι μαθητές, σε ρόλο ιστορικού-ερευνητή, καλούνται να διερευνήσουν τους αγώνες των γυναικών στον 20ό αιώνα και τις διεκδικήσεις τους, μέσα από πηγές του σχολικού εγχειριδίου αλλά και μέσα από επιπρόσθετο υλικό που έχει αντληθεί, κυρίως, από το Διαδίκτυο.

Πιο συγκεκριμένα, θα επικεντρωθούν στους αγώνες των γυναικών για το δικαίωμα ψήφου. Η διερεύνηση αυτή θα έχει ως κατάληξη μια τελική σύνθεση που θα φωτίζει το θέμα μέσα από τον φακό ενός δημοσιογράφου, ενός εισηγητή σε μαθητικό συνέδριο, ενός λογοτέχνη, ενός φωτογράφου και ενός κινηματογραφιστή.

Η προσέγγιση αυτή μέσα από διάφορες πηγές και διαφορετικές οπτικές γωνίες θα συνεισφέρει στη σφαιρική και πολυπρισματική θεώρηση του θέματος.

Σύνδεση σεναρίου με Αναλυτικό Πρόγραμμα:

Το προτεινόμενο θέμα συνδέεται με το μάθημα της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας Γ΄ Λυκείου (μέσα από αναφορές που υπάρχουν διάσπαρτες τόσο στο κυπριακό σχολικό βιβλίο² όσο και στο ελλαδικό³, τα οποία χρησιμοποιούνται παράλληλα στη διδασκαλία του μαθήματος στα σχολεία της Κύπρου). Περαιτέρω, μπορεί να εξακτινωθεί σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα στα πλαίσια υλοποίησης των στόχων του κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος, και πιο εξειδικευμένα στα

¹ Το παρόν διδακτικό σενάριο συνιστά τροποποίηση και σύντμηση μιας εκτενέστερης μορφής, η οποία σχεδιάστηκε από τη διδάσκουσα στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος *eContentplus*, υπό την εποπτεία της Προϊσταμένης του Τομέα Τεχνολογίας του ΠΙΚ, Αναστασίας Οικονόμου. Πιο συγκεκριμένα, αναπτύχθηκε στα πλαίσια δημιουργίας μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης με τίτλο *CITER* - Creation of a European History Textbook Repository (βλ. σχετικά στην ιστοσελίδα του έργου: <http://citer.cti.gr>). Η διδακτική εκείνη πρόταση εφαρμόστηκε σε δύο τμήματα Γ΄ Λυκείου (κοινού κορμού) και παρουσιάστηκε συνοπτικά στο 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΤΠΕ (που διεξήχθη στη Σύρο, 8-10 Μαΐου 2009).

² Σχολικό εγχειρίδιο Γ΄ Λυκείου, *Ιστορία της Κύπρου, Μεσαιωνική – Νεότερη*, εκδ. ΥΑΠ, Λευκωσία 2006.

³ Σχολικό εγχειρίδιο Γ΄ Λυκείου, *Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου (από το 1815 έως σήμερα)*, εκδ. ΟΕΔΒ, Αθήνα 2007.

πλαίσια των στόχων *Διαθεματική προσέγγιση – Διαπολιτισμικός διάλογος*. Με αυτό το σκεπτικό μπορεί να συνδεθεί π.χ. με την Κοινωνιολογία, την Έκφραση-Έκθεση και τη Λογοτεχνία. Ακόμη, η διερεύνηση του θέματος μπορεί να αναπτυχθεί περισσότερο στα πλαίσια ενός project ή ενός μαθητικού συνεδρίου ή ενός διαγωνισμού διαλογικών συζητήσεων (debate) με σχετικό θέμα. Το τελικό προϊόν θα μπορούσε να παρουσιασθεί στα πλαίσια μιας ημερίδας που θα οργανωθεί με την ευκαιρία της μέρας της γυναίκας (στις 8 Μαρτίου) ή άλλης σχετικής εκδήλωσης του σχολείου.

Διδακτικοί στόχοι:

Αναμένεται από τους μαθητές/τριες:

- να γνωρίσουν και να εκτιμήσουν τους αγώνες των γυναικών για την κατάκτηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων.
- να αντιληφθούν ότι υπάρχουν διάφορες οπτικές γωνίες στην παρουσίαση του θέματος και να τοποθετηθούν κριτικά προς αυτές.
- να συνειδητοποιήσουν και να αμβλύνουν τα στερεότυπα που κουβαλούν με σκοπό την αναδόμηση της γνώσης για τον ρόλο των γυναικών.
- να αναπτύξουν δεξιότητες διερεύνησης, συνεργασίας και κριτικής μελέτης πηγών (μακροπρόθεσμος στόχος).

Μέσα – υλικά υλοποίησης του σεναρίου:

- ηλεκτρονικοί υπολογιστές, συνδεδεμένοι με Διαδίκτυο και βιντεοπροβολέας (Video projector)
- φύλλο εργασίας (βλ. αρχείο με τίτλο [*dikaioma psifou gynaikon fyllo ergasias*](#))
- φυλλάδια με κειμενικές πηγές, αντλημένες κυρίως από το Διαδίκτυο (βλ. αρχείο με τίτλο [*dikaioma psifou gynaikon piges*](#))
- επιλεγμένα σχετικά βίντεο, σύντομης διάρκειας, από <http://www.youtube.com> (βλ. αρχείο με τίτλο [*dikaioma psifou gynaikon piges*](#), σ. 11).
- σχετικά τραγούδια (βλ. αρχείο με τίτλο [*dikaioma psifou gynaikon piges*](#), σ. 12)
- σχετικό φωτογραφικό υλικό (βλ. αρχείο με τίτλο [*dikaioma psifou photos*](#))
- παρουσίαση σε power point για τη διδακτική εφαρμογή (βλ. αρχείο με τίτλο [*dikaioma psifou parousiasis didaskalias*](#))

Οργάνωση τάξης:

Η δραστηριότητα μπορεί να εκτελεστεί από πέντε ομάδες μαθητών στην Ειδική Αίθουσα Ιστορίας ή σε εργαστήριο Η.Υ.⁴ Αρχικά, στην ολομέλεια προβληματίζονται οι μαθητές πάνω στο θέμα και τίθενται οι επιμέρους πτυχές προς διερεύνηση. Στη

⁴ Όπου υπάρχουν περισσότεροι από πέντε υπολογιστές, μπορούν να σχηματιστούν περισσότερες ομάδες, μικρότερες στον αριθμό, που θα έχουν μεταξύ τους ορισμένα θέματα κοινά.

συνέχεια, καλούνται οι μαθητές να εργαστούν σε ομάδες μικτής ικανότητας με χρήση ενός υπολογιστή⁵ ανά ομάδα. Η διεκπεραίωση της ομαδοσυνεργατικής διερεύνησης γίνεται με τη βοήθεια φύλλου εργασίας της Word και την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Τέλος, η τάξη οργανώνεται πάλι κατά τρόπο ενιαίο για την ανακοίνωση των πορισμάτων κάθε ομάδας.

Περιγραφή μαθησιακής δραστηριότητας⁶:

Ι. Α΄ φάση: Εισαγωγή στο θέμα

Αφορμή για την υλοποίηση της δραστηριότητας μπορεί να αποτελέσει η διδασκαλία μιας από τις ακόλουθες ενότητες:

- ⊗ *Η Βιομηχανική Επανάσταση* (από το κεφάλαιο Α΄ του ελλαδικού σχολικού βιβλίου, βλ. σχετική με το θέμα πηγή στη σελίδα 42 του βιβλίου).
- ⊗ *Η δεκαετία 1920-1930* (από το κεφάλαιο Δ΄ του ελλαδικού σχολικού βιβλίου, βλ. σχετική με το θέμα πηγή στη σελίδα 98 του βιβλίου).
- ⊗ *Οικονομία – Κοινωνία – Συνδικαλισμός* (από την Περίοδο της Αγγλοκρατίας στην Κύπρο, βλ. σχετική με το θέμα αναφορά στη σελίδα 203 του κυπριακού σχολικού βιβλίου).

Μέσα από ολιγόλεπτη συζήτηση και προβληματισμό των μαθητών για τις περιπτώσεις εκείνες των ανθρώπων που συνήθως παρασιωπώνται ή παραγκωνίζονται στα βιβλία Ιστορίας αλλά και των ανθρώπων που αγωνίστηκαν για ένα καλύτερο αύριο, εισάγεται το νέο θέμα *Η γυναίκα στον 20ό αιώνα: αγώνες και διεκδικήσεις για τα δικαιώματά της*.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, προκύπτουν οι ακόλουθοι άξονες διερεύνησης που συνιστούν επιμέρους πτυχές του θέματος:

- Γυναίκα και ανθρώπινα δικαιώματα
- Γυναίκα και εργασία
- Γυναίκα και πολιτική: αγώνας για το δικαίωμα ψήφου
- Γυναίκα και μόρφωση.

Ο εκπαιδευτικός ανακοινώνει στους μαθητές ότι θα επικεντρωθούν στην τρίτη πτυχή ***Γυναίκα και πολιτική (αγώνας για το δικαίωμα ψήφου)*** και ότι θα έχουν την ευκαιρία να αντλήσουν πληροφορίες γι' αυτό το θέμα μέσα από κειμενικές πηγές αλλά και από εποπτικό υλικό. Επιπλέον, για να δημιουργήσει κλίμα δεκτικότητας,

⁵ Εναλλακτικά, σε περίπτωση που δεν υπάρχει δυνατότητα χρήσης Η.Υ., η επεξεργασία του θέματος μπορεί να γίνει και με τη συνήθη μορφή (δηλαδή να δοθεί στους μαθητές το απαραίτητο υλικό σε φωτοτυπημένη μορφή και έτσι να προχωρήσει η διερεύνηση του θέματος).

⁶ Για την εφαρμογή της προτεινόμενης διδακτικής πρότασης, έχει ετοιμαστεί από τη διδάσκουσα μια παρουσίαση σε power point, η οποία θα προβάλλεται σταδιακά και θα ενσωματώνει στοιχεία προς προβληματισμό και συζήτηση, οδηγίες προς τους μαθητές και γενικά όλα τα βήματα για την υλοποίηση της πρότασης (βλ. [dikaïoma psifou parousiasis didaskalias](#)).

μπορεί να προβάλει ένα σύντομο βίντεο (βλ. women1 στο αρχείο [dikaïoma psifou gynaikon piges](#), σ. 11), διάρκειας δύο λεπτών περίπου, σχετικό με το θέμα⁷.

II. Β' φάση: Διερεύνηση θέματος

Οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν, συνεργαζόμενοι μεταξύ τους, τη νέα γνώση και να τοποθετηθούν κριτικά απέναντί της. Χωρισμένοι σε πέντε ομάδες μικτής ικανότητας με χρήση ενός υπολογιστή ανά ομάδα και ακολουθώντας συγκεκριμένες οδηγίες – με τη βοήθεια φύλλου εργασίας της Word⁸ - θα μελετήσουν επιλεκτικά πληροφορίες από τις πηγές⁹ που τους δίνονται. Για εξοικονόμηση χρόνου και δυνάμεων - αλλά και για μεγαλύτερη εμπλοκή των μαθητών - μπορούν να καταναείμουν την εργασία στην ομάδα και το κάθε μέλος να αναλάβει διαφορετικό ρόλο.

Κάθε ομάδα θα αναλάβει να διερευνήσει τη συγκεκριμένη πτυχή (**Γυναίκα και πολιτική: αγώνας για το δικαίωμα ψήφου**), μέσα από πολλαπλές πηγές, διασφαλίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την αλληλοσυμπλήρωση κενών και συμβάλλοντας στην πολυπρισματική και συγκριτική θεώρηση του θέματος.

Το αντικείμενο διερεύνησης της κάθε ομάδας τιτλοφορείται ως εξής:

- **Ομάδα Α':** Ο αγώνας για την ψήφο αρχίζει
- **Ομάδα Β':** Γεγονότα-σταθμοί στην εξέλιξη του γυναικείου αγώνα: Βιομηχανική Επανάσταση
- **Ομάδα Γ':** Γεγονότα-σταθμοί στην εξέλιξη του γυναικείου αγώνα: Α' Παγκόσμιος Πόλεμος
- **Ομάδα Δ':** Ο αγώνας εξαπλώνεται και αρχίζει να δικαιώνεται
- **Ομάδα Ε':** Ο αντίλογος στο γυναικείο κίνημα

Καθώς εργάζονται στις ομάδες τους, ο εκπαιδευτικός τους προσφέρει τη διακριτική καθοδήγησή του. Κατά τη διάρκεια της διερεύνησης, τα μέλη της κάθε ομάδας αποδελτιώνουν βασικές πληροφορίες που αντλούν από το υπό μελέτη υλικό με τη βοήθεια συγκεκριμένων ερωτημάτων στο φύλλο εργασίας και ταυτόχρονα τις προσεγγίζουν κριτικά. Οι πληροφορίες καταγράφονται από τους μαθητές, υπό μορφή κύριων σημείων, στο φύλλο εργασίας' θα μπορούσαν βεβαίως - αν υπάρχει η δυνατότητα να αφιερωθεί περισσότερος χρόνος - να πληκτρολογηθούν σε μια

⁷ Ανάλογα σύντομα βίντεο - αποθηκευμένα στους Η.Υ. και διαφορετικά για κάθε ομάδα - μπορούν να παρακολουθήσουν οι μαθητές, κρατώντας παράλληλα σημειώσεις, αφού πρώτα ολοκληρώσουν τη διερεύνησή τους (βλ. προτεινόμενα βίντεο στο αρχείο με τίτλο [dikaïoma psifou gynaikon piges](#), σ. 11).

⁸ Το φύλλο εργασίας (βλ. αρχείο με τίτλο [dikaïoma psifou gynaikon fyllo ergasias](#)) συμπεριλαμβάνει τα ερωτήματα όλων των ομάδων και δίνεται εξαρχής σε όλους, όπως επίσης σε όλους δίνονται και οι πηγές, για να διασφαλιστεί η παρακολούθηση κατά την ώρα των ανακοινώσεων και η καλύτερη συνοχή του μαθήματος.

⁹ Βλ. αρχείο με τίτλο [dikaïoma psifou gynaikon piges](#)

ηλεκτρονική μορφή του φύλλου εργασίας ή σε ένα προκατασκευασμένο αρχείο παρουσίασης power point.

Η διερευνητική διαδικασία και η καταγραφή βασικών πληροφοριών θα αποτελέσει τη βάση για μια τελική δημιουργική σύνθεση του θέματος από τους μαθητές, η οποία θα πραγματοποιηθεί σε συνεχή λόγο και μπορεί να ενταχθεί σε διάφορα επικοινωνιακά πλαίσια. Η σύνθεση αυτή θα ανατεθεί **ως κατ' οίκον εργασία** (βλ. πιο κάτω στη σ. 7) και θα φωτίζει το θέμα μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες: μέσα από τον φακό ενός δημοσιογράφου, ενός εισηγητή/ομιλητή σε μαθητικό συνέδριο, ενός λογοτέχνη, ενός φωτογράφου και ενός κινηματογραφιστή. Από τις μορφές αυτές ο κάθε μαθητής μπορεί να επιλέξει εκείνη που τον ενδιαφέρει περισσότερο.

III. Γ' φάση: Παρουσίαση πορισμάτων διερεύνησης - συζήτηση

Αφού ολοκληρωθεί η διερευνητική εργασία, οι ομάδες παρουσιάζουν στη συνέχεια τα πορίσματα της διερεύνησής τους στην ολομέλεια της τάξης.

Κατά τη διάρκεια των ανακοινώσεων, ο εκπαιδευτικός προβάλλει σταδιακά στην ολομέλεια – ανάλογα με τις απαντήσεις των ομάδων – την παρουσίαση σε power point που έχει ετοιμάσει εκ των προτέρων και στην οποία έχει συμπεριλάβει τις αναμενόμενες απαντήσεις της κάθε ομάδας (βλ. αρχείο με τίτλο *dikaioma_psifou_parousiasis_didaskalias*). Έτσι οι μαθητές θα μπορούν να παρακολουθήσουν καλύτερα την όλη εργασία, ενώ παράλληλα θα μπορούν να συμπληρώνουν στο φύλλο εργασίας τα κύρια σημεία των ανακοινώσεων κάθε ομάδας¹⁰.

Ακολουθώντας, μπορεί να προβληθεί και να σχολιαστεί στην ολομέλεια σχετικό φωτογραφικό υλικό, υπό τη μορφή παρουσίασης σε power point (βλ. αρχείο με τίτλο *dikaioma_psifou_photos*), που θα έχει ετοιμάσει εκ των προτέρων ο εκπαιδευτικός. Το αρχείο αυτό με το φωτογραφικό υλικό - καθώς και επιπλέον βίντεο σχετικά με το θέμα - μπορεί να εγκατασταθεί εξ αρχής στους Η.Υ., για να το μελετήσουν οι μαθητές προς το τέλος της διερευνητικής διαδικασίας, εφόσον βέβαια το επιτρέψει ο χρόνος. Έτσι θα είναι σε καλύτερη θέση να διατυπώσουν τα σχόλιά τους.

Η διαδικασία θα ολοκληρωθεί με την ανάθεση της κατ' οίκον εργασίας των μαθητών και - εάν υπάρχει χρόνος - με την προβολή ενός ακόμη σχετικού με το θέμα βίντεο πολύ σύντομης διάρκειας (βλ. *women8* στο αρχείο [*dikaioma_psifou_gynaikon_piges*](#), σ. 11), ή την ακρόαση ενός τραγουδιού¹¹ (*Μια μέρα μιας Μαίρης*).

¹⁰ Αν βέβαια ο χρόνος δεν αρκεί, τότε τα πορίσματα της διερεύνησης όλων των ομάδων μπορούν να δοθούν στο τέλος του μαθήματος φωτοτυπημένα στους μαθητές (υπό τη μορφή κύριων σημείων, όπως καταγράφονται και στην παρουσίαση: [*dikaioma_psifou_parousiasis_didaskalias*](#)).

¹¹ Στο αρχείο με τίτλο [*dikaioma_psifou_gynaikon_piges*](#) (σ. 12) προτείνονται τρία ενδεικτικά τραγούδια για ακρόαση, τα οποία μπορεί να αναζητήσει ο εκπαιδευτικός στην ιστοσελίδα <http://www.youtube.com> και μπορούν να αξιοποιηθούν ως εξής: Το πρώτο τραγούδι με τίτλο *Ανεμολόγιο* μπορεί να αξιοποιηθεί κατά την αφόρμηση (στην ολομέλεια) για προβληματισμό, το

IV. Αξιολόγηση

- ✓ Συντρέχουσα: αξιολογείται η προφορική συμμετοχή των μαθητών, η συνεργατική τους ικανότητα κατά την επίλυση του φύλλου εργασίας, καθώς και το γενικότερο ενδιαφέρον για το μάθημα.
- ✓ Τελική: αξιολογείται η συμπλήρωση της κατ' οίκον εργασίας που ανατίθεται, καθώς επίσης το τελικό προϊόν που θα καταθέσει ο κάθε μαθητής.

Κατ' οίκον εργασία¹²

Να επιλέξετε μία από τις πιο κάτω εργασίες:

- ✚ Ως μέλος του δημοσιογραφικού ομίλου, ανέλαβες να ετοιμάσεις ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στο μαθητικό περιοδικό του σχολείου σου και θα παρουσιάζει εξελικτικά τις διάφορες φάσεις του αγώνα των γυναικών για κατάκτηση των πολιτικών δικαιωμάτων τους.
- ✚ Ως εκπρόσωπος του σχολείου σου σε μαθητικό διαγωνισμό διαλογικών συζητήσεων (debate) με θέμα «Τα δικαιώματα των γυναικών», επιχειρηματολογείς σχετικά με το δικαίωμα ψήφου των γυναικών (είτε υπέρ είτε εναντίον).
- ✚ Ως μέλος του λογοτεχνικού ομίλου, ανέλαβες να γράψεις και να παρουσιάσεις το θέμα «Σελίδες ενός ημερολογίου - τα απομνημονεύματα μιας σουφραζέτας: Ο αγώνας για το δικαίωμα στην ψήφο τώρα δικαιώνεται!».
- ✚ Ως μέλος του φωτογραφικού ομίλου, ανέλαβες να επιλέξεις φωτογραφίες και να γράψεις συνοδευτικά κείμενα /λεζάντες για μια έκθεση φωτογραφίας (ή παρουσίαση σε power point) με θέμα “Στιγμιότυπα από ένα γυναικείο αγώνα”.
- ✚ Ως μέλος του κινηματογραφικού ομίλου, ανέλαβες να επιλέξεις το απαραίτητο υλικό (φωτογραφίες, αφήγηση, μουσική) για τη δημιουργία ενός σύντομου βίντεο με θέμα “Γυναικείες μορφές που ξεχώρισαν στον 20ό αιώνα”.

δεύτερο με τίτλο *Γυναίκα* κατά τη διάρκεια της ομαδικής εργασίας ως μουσικό χαλί και το τρίτο με τίτλο *Μια μέρα μιας Μαίρης* στο κλείσιμο του μαθήματος (στην ολομέλεια).

¹² Δίνονται σε φωτοτυπία και τα πέντε θέματα εργασιών στους μαθητές και καλούνται να επιλέξουν ένα. Η εργασία μπορεί να αναληφθεί ατομικά ή σε συνεργασία με έναν/μία συμμαθητή/συμμαθήτριά τους.